

מדינת ישראל

משרד החינוך

סוג הבחינה: א. בגרות לנבחני משנה

ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים

מועד הבחינה: חורף תשע"ו, 2016

מספר השאלון: 175,034204

א ז ר ח ו ת

לנבחני משנה ואקסטרניים חסרי מטלת ביצוע

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים חצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	—	(14×1)	—	14	נקודות
פרק שני	—	(9×3) + (13×1)	—	40	נקודות
פרק שלישי	—	(12×2)	—	24	נקודות
פרק רביעי	—	(11×2)	—	22	נקודות
סה"כ	—		—	100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שבדצונוך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

שים לב: הבחינה מתחילה בעמוד 3.

השאלות

פרק ראשון (14 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-2.

1. ידוענים (סלבריטאים) ביקשו לתעד אירוע פרטי שלהם מן האוויר באמצעות רחפן נושא מצלמה. כדי לאפשר זאת הורתה רשות התעופה האזרחית לסגור את המרחב האווירי באזור שהתקיים בו האירוע ואסרה לטוס בו בזמן האירוע. לטענת הרשות, ההחלטה התקבלה על פי כללי התעופה האזרחית ועל פי הנהלים המחייבים אותה בנוגע לשימוש ברחפנים. בעקבות ביקורת חריפה של אזרחים ואמצעי התקשורת, הורה שר התחבורה לרשות התעופה שלא לאשר את השימוש ברחפן באירוע, וביטל את ההוראה לסגור את המרחב האווירי במהלך האירוע. לדברי השר, אין לנהוג באירוע של ידוענים באופן שונה מהנהוג באירועים של אנשים אחרים.
 - א. ציין והצג את העיקרון שלפיו החליטה רשות התעופה האזרחית לסגור את המרחב האווירי. הסבר כיצד עיקרון זה בא לידי ביטוי בקטע.
 - ב. ציין והצג מהי הזכות של האזרחים שעל פיה ביטל שר התחבורה את ההוראה של רשות התעופה האזרחית. הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.
2. לידיעת הציבור הובא דוח שפרסם מבקר המדינה בנוגע לאסון השֶרְפָה בכרמל בשנת 2010, שבו נהרגו אנשים רבים ונשרפו שטחי יער גדולים. המבקר מבהיר בדוח את עמדתו בנוגע לסוגי האחריות לאסון, ומדגיש את הסכנה שבהטלת האחריות לתוצאות האסון על דרגי הביצוע הנמוכים. לדבריו, ההיערכות למניעת שרפות היא בסמכותה של הממשלה, ולכן היא נושאת באחריות כוללת למחדלים ולכישלונות שהובילו לאסון ולתוצאותיו. דוח המבקר דן גם בליקויים שהיו בהיערכות למניעת שרפות בזמן של ממשלות קודמות, אך קובע שבסופו של דבר האחריות לתוצאות חלה על הממשלה שכיהנה בזמן השרפה.
 - א. ציין והצג את סוג מנגנון הפיקוח והביקורת שבא לידי ביטוי בדוח. הסבר כיצד סוג המנגנון הזה בא לידי ביטוי בקטע.
 - ב. ציין והצג את סוג האחריות של הממשלה שבא לידי ביטוי בדוח של מבקר המדינה. הסבר כיצד סוג האחריות שצינת בא לידי ביטוי בקטע.

פרק שני (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע שאלות:
על שלוש מן השאלות 7-3 (לכל שאלה – 9 נקודות)
ועל אחת מן השאלות 12-8 (לשאלה – 13 נקודות)

ענה על שלוש מן השאלות 7-3 (בכל תשובה כתוב לפחות 2-3 משפטים).

3. הצג שתי הצדקות שונות למדינת לאום.

4. הצג שני תפקידים של היועץ המשפטי לממשלה.

5. הצג שתי סיבות להנהגתה של דמוקרטיה עקיפה.

6. הצג את הזכות להליך הוגן.

7. הצג את שני סוגי החסינות שיש לנשיא המדינה.

ענה על אחת מהשאלות 12-8.

8. אשכול: העולם היהודי

הצג שני גורמים לשסע הדתי-חילוני בישראל.

הסבר כיצד עקרון ההסכמיות מאפשר חיים משותפים למרות השסע.

9. אשכול: תקשורת ופוליטיקה בישראל

הצג את החוק נגד בעלות צולבת.

הסבר כיצד חוק זה מחזק את עקרון הפלורליזם.

10. אשכול: בחירות ומפלגות

הצג את המושג **משטר נשיאותי**.

הסבר כיצד **עקרון הכרעת הרוב** בא לידי ביטוי במשטר נשיאותי.

11. אשכול: רשויות מקומיות

הצג **שני** תפקידים של **רשות מקומית**.

הסבר כיצד **השלטון המרכזי** מגביל את פעולותיה של הרשות המקומית.

12. אשכול: מעורבות אזרחית ופיקוח על רשויות השלטון

הצג את המושג **בג"ץ**.

הסבר כיצד **חירויות הפרט** נשמרות באמצעות **צו של בג"ץ**.

פרק שלישי (24 נקודות)

קרא את הקטע שלפניך, וענה על שתיים מן השאלות 13-15.

החוק בישראל קובע כי בחירות לכנסת ייערכו בכל ארבע שנים, אולם תדירות הבחירות בעשורים האחרונים מעידה על אי-יציבות: בחירות 1988 היו הבחירות האחרונות שנערכו במועדן, ומאז 1992 נערכו בישראל בחירות בכל שנתיים ושמונה חודשים בממוצע.

במציאות זו של חוסר יציבות מדינת ישראל מתנהלת מתוך משבר משילות (שליטה של הממשלה). מצב זה פוגע ביכולת לנהל ולקדם מדיניות ארוכת טווח, ומעודד תופעה שלילית המשניאה את הפוליטיקה על הציבור – סחטנות פוליטית. הסחטנות מתבטאת בתביעות התקציביות של מפלגות הקואליציה שנועדו להטיב עם ציבור הבוחרים שלהן, ואינן בהכרח חלק מתכניתה הכוללת של הממשלה. הסחטנות מקשה על אישור תקציב המדינה, ובעקבות כך מתערער אמון הציבור במוסדות השלטון, ואף בדמוקרטיה עצמה. המכשול בתהליך של אישור התקציב ממחיש את הליקויים בשיטה הפוליטית הקיימת, ואת הצורך לערוך שינויים שיגבירו את כושר המשילות.

לפיכך אני סבור שיש לאמץ חוק שלפיו ראש הסיעה הגדולה ביותר יהיה ראש הממשלה. כך יוכל ראש הסיעה לנהל משא ומתן קואליציוני בעמדה של עוצמה לעומת המפלגות השותפות האפשריות. צעד זה יחייב הרכבה של גושים מפלגתיים גדולים מכמה מפלגות קטנות, עוד לפני הבחירות, ואלה יבטיחו שהעומד בראש אחד הגושים יהיה ראש הממשלה. כך יוכלו הבוחרים להצביע למפלגות שהם תומכים בהן, בידיעה שקולם יבוא לידי ביטוי באחד מן הגושים הגדולים. כמו כן, אזרחים רבים יותר ירצו להשתתף בהליך הדמוקרטי.

בעקבות כך יגדל הסיכוי להקמת קואליציות שיהיו יציבות ואחידות בהשקפותיהן, ואתגרים כמו גיבוש יעדים ארוכי טווח והעברת תקציבים להגשמתם יוכלו להתממש.

כיום אי-אישור התקציב משמעותו הכרזה על סיום כהונתה של הכנסת. התניית המשך כהונתה של הכנסת באישור התקציב גורמת להעברתו בכל מחיר, והמחיר הזה עלול להיות הרסני לכלכלה הישראלית. לפיכך, לדעתי יש לפעול לניתוק הקשר בין העברת חוק התקציב להמשך כהונתה של הכנסת והממשלה.

(מעובד על פי מאמר של י' פלסנר, הארץ, 2/9/2015)

ענה על שתיים מהשאלות 13-15 (לכל שאלה – 12 נקודות).
שים לב: בחלק הראשון של כל שאלה (הצגת מושג), עליך לענות **על פי מה שלמדת** ולא על פי הקטע.
בחלק השני של השאלה ענה **על פי הקטע**.

13. הצג את התנאי לבחירות: **בחירות מחזוריות**.
הסבר את טענתו של הכותב בנוגע למימוש של תנאי זה בישראל.

14. הצג את המושג **עקרון שלטון העם**.
הסבר כיצד עקרון שלטון העם יתחזק בעקבות אימוץ החוק שמחבר הקטע מציע.

15. הצג שני **תפקידים של הכנסת**.
הסבר כיצד תפקיד אחד של הכנסת בא לידי ביטוי בקטע.

פרק רביעי (22 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 16-20 (לכל שאלה – 11 נקודות).

16. שקנאים הם עופות נודדים המגיעים בכל שנה לצפון הארץ, והם ניזונים מדגים. כדי שלא יאכלו דגים הגדלים בברכות, רשות הטבע והגנים מספקת להם בדרך כלל מזון חלופי. בעת האחרונה תבעו נציגי קיבוצים בצפון הארץ את רשות הטבע והגנים בבית המשפט המחוזי. בתביעה טענו הקיבוצים שרשות הטבע והגנים לא סיפקה השנה מזון חלופי לעופות הנודדים, ולכן אכלו השקנאים דגים רבים מן הברכות המסחריות של הקיבוצים. עקב כך נגרם לקיבוצים נזק כלכלי כבד.

— ציין והצג את הזכות שעל פיה תבעו הקיבוצים את רשות הטבע והגנים.

הסבר כיצד זכות זאת באה לידי ביטוי בטענת נציגי הקיבוצים.

17. מטוסים של חיל האוויר הרוסי חדרו למרחב האווירי של טורקיה, ומטוסי קרב של חיל האוויר הטורקי הוזנקו לעברם והבריחו אותם. השגריר הרוסי בטורקיה זומן לשיחת נזיפה, ונאמר לו כי חדירת המטוסים של רוסיה היא צעד מאיים הפוגע פגיעה מהותית בניהול ענייניה של טורקיה.

— ציין והצג תנאי לקיום מדינה שבשל פגיעה בו נקרא השגריר הרוסי לשיחת נזיפה.

הסבר כיצד תנאי זה בא לידי ביטוי בקטע.

18. ממשלת ישראל החליטה להקצות לרשויות הערביות בישראל מאות מיליוני שקלים במסגרת תכנית כלכלית חדשה. התקציבים יופנו לתכנון מוניציפאלי של אזורי תעשייה, להרחבת אפשרויות התעסוקה ולעידוד יזמות עסקית בענף התיירות. כסף יוקצה גם לשיפור תשתיות התחבורה ולהוספת קווי תחבורה ציבורית ליישובים אלה. כל אלו במטרה להגדיל ולהרחיב את היקף הפעילות הכלכלית של כלל תושבי המדינה.

— ציין והצג את החלק בהכרזת העצמאות שתוכנו בא לידי ביטוי בהחלטת הממשלה.

הסבר כיצד תוכנו של חלק זה בהכרזה בא לידי ביטוי בקטע.

19. בדיון שנערך בזמן האחרון בעניין הגבלת כוחה של התקשורת בישראל עלתה הדרישה לחוקק חוק שימנע מעיתונאים העובדים ב"רשות השידור" להביע דעה אישית בשידור. יש הטוענים כי צריך למנוע הבעת דעה אישית בשידור הציבורי, ויש הטוענים שצריך לאפשר זאת. **הבע** את עמדתך בעניין זה.
- הצג שני** נימוקים התומכים בעמדתך ומתבססים על מושגים מתחום האזרחות. בכתבתך הקפד על הרכיבים האלה:
- א. **טענה** – הצגת עמדתך בעניין באופן ברור.
- ב. **הנמקה** – הצגת שני נימוקים שבעזרתם אתה מבסס את טענתך, ובהם נכללים מושגים וידע מלימודי האזרחות.

20. במדינת ישראל יש אוניברסיטאות ומכללות ציבוריות שפעילותן ממומנת מתקציב המדינה, ויש מכללות פרטיות שאינן מקבלות תקציב מן המדינה, ורובן גובות שכר לימוד גבוה. יש הטוענים שכל מוסדות ההשכלה הגבוהה בישראל צריכים להיות ציבוריים ולקבל תקציב מן המדינה, ויש הטוענים כי אין פסול בקיומן של מכללות פרטיות שאינן מקבלות תקציב. **הבע** את עמדתך בעניין זה.
- הצג שני** נימוקים התומכים בעמדתך ומתבססים על מושגים מתחום האזרחות. בכתבתך הקפד על הרכיבים האלה:
- א. **טענה** – הצגת עמדתך בעניין באופן ברור.
- ב. **הנמקה** – הצגת שני נימוקים, שבעזרתם אתה מבסס את טענתך, ובהם נכללים מושגים וידע מלימודי האזרחות.

בהצלחה!